

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

LEGISLATIVA V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A ŽÁKŮ SE SVP

PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D.

Studijní opora - vzdělávací modul pro koordinátory inkluze

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Tato publikace vznikla v rámci projektu OP VVV „Škola pro všechny: Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků“, reg.č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210, který je spolufinancován Evropskou unií.

Publikace neprošla jazykovou úpravou.

© Lenka Felcmanová

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Obsah	2
1 Přehled legislativních změn v oblasti vzdělávání žáků se SVP	4
1.1 Východiska pro legislativní změny v oblasti vzdělávání žáků se SVP	4
1.2 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve školském zákoně	5
1.3 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve vybraných prováděcích předpisech	10
1.3.1 Organizace vzdělávání žáků se SVP ve vyhlášce č. 27/2016 Sb.	10
1.3.2 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve vyhláškách upravujících předškolní a základní vzdělávání	11
2 Podpůrná opatření prvního stupně	14
2.1 Postup školy při poskytování podpůrných opatření 1. stupně.....	14
2.2 Přehled vybraných podpůrných opatření 1. stupně	16
3 Podpůrná opatření 2. až. 5. stupně	21
3.1 Postup před přiznáním podpůrných opatření 2. až. 5. stupně	21
3.2 Postup při poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně	22
3.3 Přehled vybraných podpůrných opatření 2. až 5. stupně	23
3.3.1 Druhý stupeň.....	23
3.3.2 Třetí stupeň	26
3.3.3 Čtvrtý stupeň.....	28
3.3.4 Pátý stupeň	29

1 Přehled legislativních změn v oblasti vzdělávání žáků se SVP

Cíle a výstupy

Účastníci kurzu se v této kapitole seznámí s

- východisky pro změnu legislativy v oblasti vzdělávání žáků se SVP
- přijatými změnami ve školském zákoně a souvisejících prováděcích předpisech

Časová náročnost

- 45 minut

1.1 Východiska pro legislativní změny v oblasti vzdělávání žáků se SVP

Důvodem pro legislativní změny v oblasti vzdělávání žáků se SVP byly jednak závazky České republiky vyplývající z **Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením** a **rozsudku Evropského soudu pro lidská práva** ve věci D. H. a ostatní proti České republice a také **rozdílná praxe v oblasti financování podpory žáků se SVP v krajích**. Ratifikací Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v roce 2009 se Česká republika zavázala k rozvoji inkluzivního vzdělávání na všech úrovních vzdělávací soustavy. Cílem přitom není zrušení segmentu speciálního školství, ale vytvoření lepších podmínek pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve školách hlavního vzdělávacího proudu. V souvislosti s rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti ČR se jedná o závazek k přijímání opatření pro zlepšení vzdělávání romských žáků.

Právní úprava v oblasti vzdělávání žáků se SVP platná do září 2016 se v praxi ukázala jako ne zcela vyhovující. Původní kategorizace žáků se SVP vycházející z horizontálního členění na žáky se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním měla výrazné limity. V řadě případů zvolená kategorie neodpovídala skutečným potřebám žáka i jeho vzdělavatelů. To mělo dopad na volbu prostředků podpory a možnosti zajištění jejího financování, protože školy dostávaly zvýšené finanční prostředky formou příplatku k normativu pouze na žáky se zdravotním postižením.

Poznámka

Např. za zdravotní postižení byly považovány pouze vývojové poruchy chování na podkladě ADHD, poruchy chování v důsledku psychiatrické diagnózy za zdravotní postižení považovány nebyly. To mělo dopad na financování podpory, zatímco v případě vývojové poruchy chování škola dostávala příplatek k normativu na žáka, v případě poruchy chování, která nepramenila z ADHD, nedostávala žádné prostředky navíc, přestože dopad poruchy do vzdělávání byl značný.

Příplatek k normativu na žáky se zdravotním postižením byl stanovován podle druhu postižení nikoliv reálné míry podpory, kterou žák potřebuje při vzdělávání. Stanovení výše příplatků bylo v kompetenci krajských úřadů, existovaly tak i několikanásobné mezikrajové rozdíly v příplatecích na stejný druh zdravotního postižení.

Přestože žáci se sociálním znevýhodněním a zdravotním znevýhodněním patřili i za předchozí právní úpravy mezi žáky se SVP a školy měly povinnost jim poskytovat podporu při vzdělávání, stát na její zajištění neposkytoval příplatek k normativu. Školy mohly využít pouze nenárokové dotační a rozvojové programy. Jedná se při tom často o žáky, kteří potřebují podporu velmi intenzivní (např. žáci bez znalosti vyučovacího jazyka, žáci s epilepsií, onkologickým onemocněním apod.).

Nová definice žáků se SVP vychází z vertikálního členění **podle míry podpory a konkrétních podpůrných opatření**, která žák potřebuje ve vzdělávání. Tato podpůrná opatření jsou **nároková pro všechny žáky se SVP**, tedy i žáky, kteří mají podle dřívější terminologie sociální nebo zdravotní znevýhodnění.

Podpůrná opatření mají stanovenou **jednotnou normovanou finanční náročnost**, která je závazná ve všech krajích ČR.

1.2 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve školském zákoně

Nová **definice žáků se SVP** uvedená v § 16 odst. 1 zní:

- *Dítětem, žákem a studentem se SVP je osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření.*
- *Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta.*

Jak již bylo uvedeno výše, tato definice zakládá nárok na podpůrná opatření všem žákům, kteří mají zdravotní i nezdravotní překážky v učení. Ty mohou být dočasné, dlouhodobé či trvalé. Podpora tak přináleží žákům se zdravotním postižením, stejně tak i žákům dlouhodobě nemocným či s dočasnými zdravotními obtížemi (např. po úraze apod.). Podpůrná opatření mohou být využita i ve vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem, nedostatečnou podporou v domácím prostředí, kulturní odlišností či dočasné těžkosti situací v rodině (např. z důvodu rozvodu rodičů, závažného onemocnění či úmrtí člena rodiny apod.).

Všichni žáci se SVP mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.

V § 16 odst. 2 jsou definovány následující druhy podpůrných opatření:

- poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení (jedná se o diagnostické a intervenční služby realizované poradenskými pracovníky),
- úprava organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- úprava podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- kompenzační pomůcky, speciální učebnice a speciální učební pomůcky, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- úprava očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy (jedná se např. o stanovení minimálních očekávaných výstupů RVP ZV),
- individuální vzdělávací plán,
- asistent pedagoga,
- poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených (bezbariérovost školních budov),
- využití dalšího pedagogického pracovníka (učitele), tlumočníka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící,
- umožnění působení osobního asistenta případně pracovníka ve zdravotnictví.

Žák má právo na využívání podpůrných opatření i ve školských zařízeních např. v družině, školním klubu nebo základní umělecké škole, pokud je nezbytně potřebuje. Veškeré níže uvedené informace, které se týkají postupu škol, se současně týkají i školských zařízení.

Podpůrná opatření se člení do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů je možné **kombinovat**. Lze tedy např. využít asistenta pedagoga ve 3. stupni, úpravu metod a forem výuky ve 2. stupni a kompenzační pomůcku ve 4. stupni. Stupeň konkrétního druhu podpůrného opatření by měl vycházet z míry potřeby podpory v dané oblasti.

Dělení podpůrných opatření do stupňů je popsáno v příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb. Podpůrná opatření prvního stupně **uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení**. Podpůrná opatření **druhého až pátého stupně** lze poskytovat pouze s **doporučením školského poradenského zařízení a informovaným souhlasem zákonného zástupce**. Postup školy při stanovování podpůrných opatření bude popsán v následujících kapitolách.

V § 16 odst. 7 a 8 jsou blíže definovány podmínky vzdělávání žáků, kteří nevyužívají mluvenou řeč. Pokud se ve škole vzdělává neslyšící žák, je třeba v komunikaci s ním využívat komunikační systém, který odpovídá jeho potřebám (nejčastěji český znakový jazyk).

Pokud ve škole působí tlumočník českého znakového jazyka, je třeba zajistit, aby se jednalo o osobu, která ovládá český znakový jazyk na úrovni rodilého mluvčího a má patřičné tlumočnické dovednosti. Žákům, kteří se vzdělávají v českém znakovém jazyce, je třeba současně poskytovat vzdělávání v českém psaném jazyce.

Pro žáka, který komunikuje prostřednictvím alternativní nebo augmentativní komunikace (jedná se např. o žáky s těžkým mentálním postižením nebo autismem), se volí komunikační systém, který odpovídá jeho potřebám.

Novela školského zákona neruší možnost vzdělávání ve škole, třídě, oddělení nebo skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením. Pro žáky s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem **lze i nadále zřizovat školy, třídy, oddělení a studijní skupiny.** Nově jsou tyto subjekty označovány jako „**školy, třídy, skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 zákona**“.

Do těchto škol/tříd lze přijmout žáky podle daného druhu postižení (tzn. do školy pro žáky se zrakovým postižením lze přijmout takto postižené žáky). Rodiče mohou o vzdělávání v těchto školách/třídách žádat, pokud z doporučení školského poradenského zařízení vyplývá, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb žáka nebo k průběhu dosavadního poskytování podpůrných opatření by **poskytování podpůrných opatření v „běžném“ vzdělávacím prostředí nepostačovalo**. Formální podmínkou pro přijetí je **písemná žádost** zákonného zástupce (zletilého žáka) a **doporučení školského poradenského zařízení**.

Za § 16 byly doplněny § 16a a § 16b. V § 16 jsou blíže **popsána základní pravidla pro poskytování poradenských služeb** ve školských poradenských zařízeních (ŠPZ).

Poradenskou službu v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru lze nezletilému dítěti poskytnout na základě **žádosti zákonného zástupce** nebo na **základě rozhodnutí orgánu veřejné moci** (OSPOD, soud).

Škole je uloženo, aby v případě, že je to v zájmu žáka, **doporučila zákonnému zástupci, aby vyhledal pomoc školského poradenského zařízení**. Jedná se zejména o situaci, kdy je zjevné, že žák má doposud nediagnostikované speciální vzdělávací potřeby, které mají významný dopad do jeho vzdělávání.

Před přiznáním podpůrného opatření žákovi škola **spolupracuje** se školským poradenským zařízením, které žáka vyšetruje. V případě potřeby škola v této fázi spolupracuje také se zřizovatelem, lékařem nebo orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Další změna nastala v souvislosti s předáváním výstupů z vyšetření v ŠPZ. Do září 2016 byly zpráva a doporučení předávány pouze zákonným zástupcům, případně také orgánům veřejné moci. Škola mohla doporučení obdržet pouze od těchto subjektů. Školské poradenské zařízení i nadále poskytuje zprávu a doporučení žadateli (zákonnému zástupci, zletilému žákovi, OSPOD), **nově pak poskytuje doporučení také škole, ve které se žák vzdělává**.

V doporučení jsou uvedeny **závěry vyšetření a podpůrná opatření prvního až pátého stupně, která odpovídají zjištěným speciálním vzdělávacím potřebám a možnostem žáka** (včetně možných kombinací a variant podpůrných opatření a způsobu a pravidel jejich použití při vzdělávání).

Pokud má zákonný zástupce pochybnosti o tom, že škola při poskytování podpůrných opatření postupuje v souladu s doporučením ŠPZ, má právo řediteli školy navrhнуть, aby s ním své pochybnosti projednal za **účasti pracovníka ŠPZ**, který podpůrná opatření doporučil. **Ředitel školy je povinen toto jednání bez zbytečného odkladu svolat**.

§ 16b zavádí institut revize zprávy a doporučení vydaných školským poradenským zařízením. Zákonný zástupce může **do 30 dnů ode dne, kdy obdržel zprávu nebo doporučení**, požádat revizní pracoviště zřízené MŠMT o jejich revizi. O revizi doporučení **může požádat také škola** a Česká školní inspekce. Škola může požádat o revizi do 30 dnů ode dne, kdy doporučení obdržela.

Kontakt na revizní pracoviště je zveřejněn na: <http://www.nuv.cz/kontakty/revize>

Schéma popisující postup revize je zveřejněno na:

http://www.nuv.cz/uploads/Poskytovani_poradenskych_sluzeb_a_revizni_proces_180616.pdf

V návaznosti na změnu § 16 byl **novelizován i § 28 upravující výkaznictví**.

V případě vykazování speciálních vzdělávacích potřeb žáků je v matrice školy třeba **uvádět údaje o:**

- znevýhodnění žáka uvedeném v § 16 odst. 9 (identifikátor znevýhodnění),
- podpůrných opatřeních 2. až. 5 včetně kódu normované finanční náročnosti a převažujícím stupni podpůrných opatření
- závěrech vyšetření uvedených v doporučení školského poradenského zařízení.

Bližší pokyny k vyplňování výkazu R 44-99 (*Výkaz o změnách v poskytovaných podpůrných opatřeních a jejich finanční náročnosti*) je zveřejněn na:

<http://stistko.uiv.cz/kestazeni/navod17R44.pdf>

V souvislosti se zaváděním povinného předškolního vzdělávání od září 2017 dochází ke změně v ustanovení § 48 upravujícím fungování přípravných tříd základních škol. Od září 2017 bude možné do přípravných tříd zařadit pouze děti s odkladem povinné školní docházky.

Souhrn nejdůležitějších informací

- Skupina žáků s právem na poskytování podpůrných opatření zahrnuje žáky se zdravotními i nepracovními překážkami v učení,
- Pokud žák podpůrná opatření při vzdělávání nezbytně potřebuje, má na ně právní nárok,
- Podpůrná opatření 1. stupně navrhuje škola,
- Podpůrná opatření 2. až 5. stupně navrhuje PPP nebo SPC,
- Školy/třídy pro žáky se zdravotním postižením se neruší, jen se přejmenovaly,
- Zákonné zástupci i školy mají právo na revizi doporučení stanovujícího podpůrná opatření.

Kontrolní otázky

1. Jaká je lhůta pro podání žádosti o revizi doporučení školského poradenského zařízení?
2. Co je podmínkou poskytování podpůrných opatření 2. až 5. stupně?

1.3 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve vybraných prováděcích předpisech

Jak již bylo uvedeno výše, došlo k nahrazení vyhlášky č. 73/2005 Sb. **vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.**

Tato vyhláška upravuje postup školy při:

- poskytování podpůrných opatření,
- organizaci vzdělávání žáků se SVP v běžných školách a ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona (speciální školy, třídy),
- podpoře vzdělávání žáků nadaných.

V příloze č. 1 vyhlášky je uveden přehled podpůrných opatření členěných do jednotlivých stupňů. V dalších přílohách jsou uvedeny vzory **formulářů individuálního vzdělávacího plánu a plánu pedagogické podpory**. Jsou zde také uvedeny vzory formulářů zprávy a doporučení z vyšetření v ŠPZ.

Postup při poskytování podpůrných opatření bude popsán v samostatných kapitolách. V této kapitole se tedy zaměříme na **organizaci vzdělávání žáků se SVP**.

V souvislosti s novelou § 16 školského zákona byly upraveny také vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

1.3.1 Organizace vzdělávání žáků se SVP ve vyhlášce č. 27/2016 Sb.

Ve vyhlášce je uvedeno, že ve třídě běžné školy se může vzdělávat **zpravidla nejvíše 5 žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně**, a to s přihlédnutím ke skladbě podpůrných opatření a povaze speciálních vzdělávacích potřeb žáků.

V případě žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona (žáků se zdravotním postižením) je jejich **maximální počet** v jedné třídě omezen **na 4**.

Vyhláška dále stanovuje, že počet žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně **nesmí přesáhnout jednu třetinu žáků** ve třídě.

Pokud má škola možnost rozdělit žáky jednoho ročníku do několika tříd, měla by výše uvedená omezení počtu žáků se SVP dodržet. Pokud má škola jen jednu třídu v postupovém ročníku a musí přijmout všechny žáky ze spádové oblasti, omezení maximálního počtu žáků se SVP na třídu se neplatní.

Omezení maximálního počtu žáků se SVP se totiž neuplatňuje na školy, kterým v jeho plnění brání **plnění povinnosti přijetí žáka** podle § 34 odst. 4 nebo § 36 odst. 7 školského zákona. Omezení také neplatí pro **střední školy, konzervatoře nebo vyšší odborné školy**.

Ve třídách mohou vykonávat pedagogickou činnost souběžně **až 4 pedagogičtí pracovníci**.

V případě, že je ve třídě počet žáků s přiznaným podpůrným opatřením druhého až pátého stupně vyšší než 5, může škola pro tuto třídu **využít asistenta pedagoga nad rámec podpůrných opatření**. Do uvedeného počtu se **nezapočítávají** ti žáci, kteří mají asistenta pedagoga jako podpůrné opatření.

Asistent ve třídách se zvýšenou pedagogickou zátěží není financován jako podpůrné opatření, škola musí o prostředky na něj zažádat v rámci dotačního programu MŠMT (není nárokový).

1.3.2 Změny související se vzděláváním žáků se SVP ve vyhláškách upravujících předškolní a základní vzdělávání

Ve **vyhlášce č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky** je zavedeno snižování maximálního počtu žáků ve třídě v případě, že je ve třídě přítomen žák s vyšším stupněm podpůrných opatření.

Nejvyšší počet žáků ve třídě ZŠ (30) se **snižuje o 2** za každého žáka s přiznaným **podpůrným opatřením 4. až 5. stupně** a žáka s přiznaným **podpůrným opatřením 3. stupně** z důvodu mentálního postižení.

Nejvyšší počet se dále **snižuje o 1** za každého žáka s přiznaným **podpůrným opatřením 3. stupně** (mimo MP).

Tímto postupem lze snížit nejvyšší počet žáků ve třídě **nejvýše o 5 žáků**.

Snížení nejvyššího počtu žáků ve třídě se **neuplatní u školy**, které v tom brání plnění povinnosti přednostního přijetí žáka ze spádové oblasti nebo dojde-li ke změně stupně podpůrného opatření u žáka zařazeného ve třídě v průběhu školního roku.

Poznámka

Pokud je ve třídě 25 žáků a z toho jsou dva žáci s podpůrným opatřením 4. stupně, počet žáků ve třídě se reálně nesnižuje, protože se snižuje maximální počet, což je 30 žáků ($30 - 4 = 26$). V tomto případě snížený maximální počet zůstává vyšší (26), než je skutečný počet žáků ve třídě (25). Pokud by ve třídě bylo 30 žáků, pak by došlo ke snížení počtu o 4 žáky. Nicméně pokud by se jednalo o spádové žáky a škola by je nemohla rozdělit do více tříd, pravidlo pro snižování maximálního počtu žáků stanovené vyhláškou se neuplatní.

Obdobně je upraveno snižování maximálního počtu dětí ve třídě mateřské školy ve **vyhlášce č. 14/20005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů**. Za každé dítě s přiznaným podpůrným opatřením **4. nebo 5. stupně** se nejvyšší počet dětí ve třídě (24) **snižuje o 2 děti**; to platí i v případě dítěte s přiznaným podpůrným opatřením **3. stupně z důvodu mentálního postižení**.

Nejvyšší počet dětí se dále **snižuje o 1** za každé dítě s přiznaným podpůrným opatřením **třetího stupně** (mimo MP). Tímto postupem lze snížit nejvyšší počet dětí ve třídě MŠ nejvýše o 5.

Snížení počtu dětí se neuplatní u mateřské školy, které v jeho plnění brání plnění povinnosti přednostního přijetí dítěte nebo dojde-li ke změně stupně podpůrného opatření u dítěte zařazeného ve třídě v průběhu školního roku.

Souhrn nejdůležitějších informací

- Ve třídě běžné školy se vzdělává zpravidla nejvýše 5 žáků s PO 2. až 5. stupně,
- Počet žáků s PO 2. až 5. stupně nesmí přesáhnout 1/3 žáků ve třídě,
- Maximální počty žáků s potřebou PO 2. až 5. stupně ve třídě mohou být překročeny v případě, že škola plní povinnost přijetí žáků ze spádové oblasti a nemůže v rámci postupového ročníku vytvořit více tříd,
- Ve třídě mohou být až 4 pedagogové (např. dva učitelé a dva asistenti pedagoga),
- Snižuje se maximální počet žáků ve třídě za žáky s PO 3., 4. a 5. stupně,
- Maximální počet žáků se nesnižuje v průběhu školního roku nebo ve třídě, do které jsou přijati žáci ze spádové oblasti, a žáky nejde rozdělit do více tříd.

Kontrolní otázky

1. O kolik žáků se snižuje maximální počet žáků ve třídě základní školy za 1 žáka s potřebou PO 3. stupně z důvodu mentálního postižení?
2. O kolik žáků se snižuje maximální počet žáků ve třídě základní školy za 1 žáka s potřebou PO 3. stupně z důvodu **jiného než** mentálního postižení?
3. Jaký podíl žáků se SVP ve třídě nesmí být překročen (za předpokladu, že škola může žáky rozdělit do více tříd)?

Shrnutí kapitoly

Od 1. 9. 2016 vstoupila v platnost novela školského zákona¹ č. 82/2015 Sb., která zavádí změny v oblasti poskytování podpory dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen žákům se SVP).

Novelou došlo ke **změně kategorizace žáků se SVP** uvedené v § 16 a byl zaveden **právní nárok na poskytování podpůrných opatření** ve vzdělávání a školských službách pro všechny žáky se SVP, kteří tato opatření nezbytně potřebují k tomu, aby naplnili svůj vzdělávací potenciál. V neposlední řadě došlo ke **sjednocení financování podpůrných opatření** ve všech krajích ČR.

V návaznosti na novelu školského zákona byla zrušena *vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*, která byla nahrazena *vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*.

Došlo také k novelizaci *vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, *vyhlášky č. 48/2005Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech povinné školní docházky* a *vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání*.

¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

2 Podpůrná opatření prvního stupně

Cíle a výstupy

Účastníci kurzu se v této kapitole seznámí s podmínkami zahájení a průběhem poskytování podpůrných opatření 1. Stupně.

Časová náročnost

- 30 minut

2.1 Postup školy při poskytování podpůrných opatření 1. stupně

Podpůrná opatření prvního stupně představují **minimální** úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, který potřebuje **mírné úpravy ve vzdělávání** nebo **podporu při zapojení v kolektivu**. Jedná se např. o pomalejší tempo práce, drobné obtíže v koncentraci pozornosti, dočasné obtíže v adaptaci na školní režim apod. Zahrnují také podporu žáků s akcelerovaným vývojem školních dovedností. Lze poskytovat i podpůrná opatření, která se vztahují k tíživé situaci v rodině žáka nebo jeho aktuálnímu zdravotnímu stavu.

Poskytování PO 1. stupně může být dočasné (např. u žáka, jehož rodiče se rozvádějí nebo závažně onemocní) nebo trvalé (žák potřebuje mírnou podporu po celou dobu vzdělávání).

Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost, případné finanční náklady s nimi spojené hradí škola ze svého rozpočtu.

Prvotní podporu žáka před přistoupením k poskytování podpůrných opatření 1. stupně realizuje učitel sám. Je přínosné formy a prostředky podpory konzultovat s dalšími učiteli a poradenskými pracovníky školy (výchovným poradcem, metodikem prevence popř. speciálním pedagogem). Učitel je může např. požádat o pozorování ve výuce spojené s reflexí práce s daným žákem popř. sdělení jejich vlastních zkušeností se vzděláváním daného žáka. **Pokud základní podpora poskytovaná učitelem není účinná, je třeba přistoupit k poskytování podpůrných opatření 1. stupně.**

V podpoře žáka bude uplatňován komplexnější přístup, do podpory budou zapojeni všichni učitelé, kteří se na vzdělávání žáka podílejí.

Před zahájením poskytování podpůrných opatření prvního stupně škola pro žáka zpracuje **plán pedagogické podpory**. Plán pedagogické podpory zahrnuje popis obtíží a speciálních vzdělávacích potřeb žáka, stanovení cílů podpory, podpůrná opatření prvního stupně a způsob vyhodnocování účinnosti plánu. Pro učitele je tvorba plánu prostředkem k uvědomění si dosavadního přístupu k žákovi a k promyšlení vhodné podpory pro následující období. Vzor plánu pedagogické podpory je uveden v příloze č. 3 vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Plán pedagogické podpory škola průběžně aktualizuje v souladu s vývojem speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Poskytování podpůrných opatření prvního stupně stanovených v plánu škola průběžně vyhodnocuje. Cíle je proto třeba formulovat tak, aby bylo možné vyhodnotit jejich naplňování.

Nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření uvedených v plánu pedagogické podpory škola **vyhodnotí, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů**.

Pokud jsou PO neúčinná, doporučí škola zákonnému zástupci vyšetření ve školském poradenském zařízení za účelem stanovení podpůrných opatření vyšších stupňů (2. až 5. stupně).

Do doby zahájení poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně na základě doporučení školského poradenského zařízení **škola žákovi poskytuje podpůrná opatření prvního stupně na základě plánu pedagogické podpory**. S plánem pedagogické podpory **seznámí škola žáka, zákonného zástupce žáka, všechny vyučující žáka a další pedagogické pracovníky** podílející se na realizaci podpůrných opatření. Plán obsahuje podpis osob, které s ním byly seznámeny.

Poskytování podpůrných opatření 1. stupně není podmíněno formálně stvrzeným souhlasem ze strany zákonného zástupce. Pro zpracování plánu pedagogické podpory není vyžadován informovaný souhlas zákonného zástupce, zákonný zástupce je s plánem seznámen.

Ke stanovení vhodných podpůrných opatření prvního stupně lez využít **Katalogy podpůrných opatření**, zejména Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění, ve kterém je řada podpůrných opatření 1. stupně blíže popsána. Katalog je dostupný na: <http://inkluze.upol.cz/ebooks/katalog-szn/katalog-szn.pdf>

Vedení školy by mělo zajistit následující podmínky pro realizaci podpůrných opatření 1. stupně:

- Vytvořit prostor pro konzultace učitelů mezi sebou a konzultace učitelů s rodiči a žáky.
- Nastavit procesy komunikace uvnitř školy o problémech žáků ve výuce.
- Sjednotit základní filozofii přístupu k žákům s rizikem speciálních vzdělávacích potřeb.
- Podpořit a zajistit realizaci společných jednání učitel – vedení školy – rodič, případně žák (identifikace potřeb, shoda na postupu).
- Podpořit rozvoj kompetencí učitelů pro práci s žáky s potřebou podpůrných opatření.
- Zajistit vybavení a pomůcky, jejichž pořízení je v možnostech školy.

2.2 Přehled vybraných podpůrných opatření 1. stupně

V této podkapitole jsou uvedeny příklady podpůrných opatření 1. stupně vycházející z vyhlášky č. 27/2016 Sb. a Katalogu podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění.

❖ Metody výuky

- Metody **podporující preferované styly učení žáků** – na základě zjištěných preferencí v oblasti potřeb k učení zahrnujeme metody a formy práce, které reagují na tyto preference (např. je-li ve třídě více žáků s potřebou pohybu a manipulace s učebními pomůckami, cíleně zařazujeme aktivity, které zapojují do učení pohyb),
- **Multisenzorický přístup** zapojující při učení současně více smyslů (zrak, sluch, hmat),
- **Strukturování a vizualizace posloupnosti kroků u složitějších pracovních postupů** (představení pořadí kroků při vypracování např. slovní úlohy nebo konstrukce geometrického tvaru pomocí schémat, karet s piktogramy představujícími jednotlivé kroky při řešení úlohy apod.),
- **Metody aktivního učení** (diskuze, myšlenkové mapy, čtení s předvídáním apod.) při současném využívání **konstruktivisticky vedené výuky** (např. třífázového modelu Evokace – Uvědomění – Reflexe),
- **Častější zpětná vazba a ujištování, že žák ví, co má dělat,**
- Využívání **metod kooperativního učení** využívajících spolupráci žáků a diferenciaci úkolů pro žáky ve skupině (všichni svým dílem práce přispívají k úspěchu celé skupiny, mezi žáky je podporována pozitivní vzájemná závislost – uspěju tehdy, když uspějí i druzí),
- Využívání **podpory mezi žáky navzájem** (např. kdo dokončí vlastní práci, může pomoci ostatním),

- **Omezování individuální soutěže mezi žáky**, zejména soutěží s časovým limitem či požadavkem na rychlé reakce žáků,
- Respektování osobního tempa žáka zahrnující **umožnění snížení množství zadané práce** (např. nižší počet příkladů k samostatnému výpočtu, kratší rozsah diktátu apod.), rozsah zadané práce by měl korespondovat s délkou žákovy schopnosti koncentrace pozornosti,
- Stanovování odlišných časových limitů pro činnosti - **prodloužení časového limitu na samostatnou práci**,
- **Záměrné umožňování zařítí úspěchu žákem** ve vztahu ke školní práci (vhodnou volbou obsahu a míry náročnosti úkolů).

❖ **Úprava obsahu a výstupů vzdělávání**

- **Obohacování učiva** o téma a oblasti, které vycházejí ze zájmu žáka či podnecují žáka s akcelerovaným vývojem v dalším rozvoji,
- **Diferenciace učebních cílů a činností** (např. diferenciace cílů do tří úrovní – „všichni musí, většina by měla, někteří by mohli“ nebo využití tří zón pro diferenciaci učiva – základní učivo, rozšiřující učivo, zóna pro aplikaci získaných poznatků v praktických situacích pro žáky, kteří splnili úkoly ve dvou předchozích zónách),
- **Diferenciace učebních cílů** pro žáky dle jejich individuálních možností s využitím existujících taxonomií cílů (Bloomova taxonomie apod.),
- **Očekávané výstupy ze vzdělávání se neupravují** (nedochází ke snižování očekávaných výstupů),
- Při stanovování učebních cílů pro žáka je vycházeno z maxima, nikoliv z minima možného.

❖ **Organizace výuky**

- **Pravidelné střídání činností** s různým nárokem na pozornost v průběhu výuky.
- **Úprava zasedacího pořádku** nebo uspořádání třídy,
- **Vytvoření relaxačního místa** ve třídě nebo samostatného pracovního místa v zadní části třídy pro relaxační aktivity žáka,
- **Minimalizace rušivých podnětů** v bezprostředním okolí žáka (výhled z okna, pestrobarevné a atraktivní vizuální podněty ve zrakovém poli žáka),
- **Nabídka volnočasových aktivit** a mimoškolních aktivit (kroužky, exkurze),
- **Zapojení do doučování či reeduкаčních kroužků**, které již škola organizuje.

❖ **Hodnocení**

- Umožnění takové formy prezentace výsledků učení, která je pro žáka s ohledem na jeho obtíže nevhodnější (např. namísto písemné formy umožnit ústní zkoušení apod.),
- Využívání **slovního hodnocení** s popisnou zpětnou vazbou,

- V případě nezkrácení zadaných úloh **hodnocení toho, co žák stihl** za stanovený časový limit vypracovat,
- Aplikace metod **formativního hodnocení**,
- Využívání forem **hodnocení podporujících motivaci** žáka při učení,
- Využívání forem a prostředků hodnocení motivujících k omezení rušivého chování žáka,
- Podpora sebehodnocení žáků.

❖ **Podpůrná opatření v oblasti přípravy na výuku**

- **Podpora v adaptaci na školní režim** (např. prostřednictvím tzv. procesuálních schémat – vizualizace sledu aktivit ve škole a potřebné přípravy na jejich realizaci např. prostřednictvím karet zobrazujících jednotlivé činnosti a přípravy, která jim předcházejí seřazených v posloupnosti, jak jdou za sebou),
- **Nácvik posloupnosti činností ve škole** a potřebné přípravy na jednotlivé činnosti,
- **Umožnění zapůjčení** psacího a výtvarného náčiní,
- **Umožnění vypracování domácího úkolu pod dohledem učitele** v již existujících formách doučování,
- **Podpora rodičů žáka v oblasti domácí přípravy** jejich dítěte (předání popisu vhodných metod a forem podpory žáka v domácím prostředí – jak se připravovat na výuku),
- **Snaha o zajištění efektivní komunikace** mezi učitelem a rodičem,
- **Snaha o dohodu o společném přístupu učitele a rodičů** v oblasti podpory motivace žáka k učení,
- **Přiměřená emoční podpora rodiče učitelem** zaměřená na společné překonání obtíží žáka.

❖ **Podpora začlenění v kolektivu**

- **Pravidelné mapování vztahů mezi žáky**,
- Zařazení aktivit zaměřených na posilování kladných vztahů mezi žáky,
- Zařazení aktivit zaměřených na **přijímání vzájemných odlišností mezi žáky**,
- **Realizace pravidelných třídnických hodin či komunitních kruhů**,
- Pravidelné zařazování **prvků osobnostně sociální výchovy** do výuky popř. zařazení samostatného předmětu osobnostně sociální výchova,
- **Včasné řešení vztahových problémů** mezi žáky a počátečních projevů vyčlenění žáka z kolektivu.

Poznámka

Pro práci v oblasti osobnostní sociální výchovy žáků (at' je již zařazena jako samostatný předmět nebo jsou dílčí téma zařazována do výuky resp. třídnických hodin) je vhodné využít metodické zdroje dostupné na: www.odyssea.cz. Metodické materiály obsahují zpracování lekcí OSV na konkrétní téma např. konstruktivní řešení konfliktů, poznávání spolužáků, péče o kladné vztahy mezi žáky apod.

❖ Pomůcky

- Využívání mnemotechnických pomůcek všude, kde je to možné (např. vizualizace struktury násobků v číselné řadě apod.),
- Názorné didaktické pomůcky,
- Pomůcky zapojující více smyslů současně (např. měkké a tvrdé kostky se slabikami di, ti, ni - dy, ty, ny),
- Pomůcky ke zmírnění psychomotorického neklidu (antistresové míčky),
- Pomůcky rozvíjející dílčí funkce podmiňující úspěšné čtení, psaní a počítání (sluchové vnímání, zrakové vnímání, prostorovou orientaci atd.) u žáků 1. stupně ZŠ,
- Pomůcky zobrazující klíčové pojmy učiva,
- Psací a výtvarné pomůcky k zapůjčení ve výuce.

Poznámka

Pro nákup pomůcek lze využít projekty či granty nebo dobrovolné příspěvky rodičů žáků. Je také vhodné zjistit možnosti zapůjčení některých pomůcek ze školských poradenských zařízení (PPP popř. SPC) či speciálních škol.

Souhrn nejdůležitějších informací

- Podpůrná opatření 1. stupně lze poskytovat bez doporučení školského poradenského zařízení,
- Podmínkou poskytování podpůrných opatření 1. stupně je zpracování plánu pedagogické podpory,
- S plánem pedagogické podpory zákonný zástupce neuděluje informovaný souhlas (je s ním pouze seznámen),
- Plán pedagogické podpory se vyhodnocuje nejdéle po třech měsících,
- Pokud podpůrná opatření 1. stupně nejsou účinná, škola bezodkladně zákonným zástupcům doporučí vyšetření ve školském poradenském zařízení.

Kontrolní otázky

1. Co je podmínkou poskytování podpůrných opatření 1. stupně?
2. Po jak dlouhé době škola nejdéle vyhodnocuje účinnost plánu pedagogické podpory?
3. Jaká podpůrná opatření 1. stupně lze uplatnit v oblasti metod výuky?

3 Podpůrná opatření 2. až. 5. stupně

Cíle a výstupy

Účastníci kurzu se v této kapitole seznámí s podmínkami zahájení a průběhem poskytování podpůrných opatření 2. až 5. stupně

Časová náročnost

- 45 minut

3.1 Postup před přiznáním podpůrných opatření 2. až. 5. stupně

Ředitel školy **určí ve škole pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením** v souvislosti s doporučením podpůrných opatření žákovi se SVP.

Pokud měl žák vypracovaný plán pedagogické podpory, pověřený pracovník školy zajistí jeho **bezodkladné předání školskému poradenskému zařízení**.

Pro přiznání podpůrných opatření 2. až. 5 stupně není podmínkou předchozí vypracování plánu pedagogické podpory.

Pro doporučení konkrétních podpůrných opatření školské poradenské zařízení **zjišťuje možnost využití personálních a materiálních podmínek školy** vytvořených v souvislosti s poskytováním PO jiným žákům školy. V případě podpůrného opatření spočívajícího v používání kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek ŠPZ doporučí přednostně ty pomůcky, které již škola má.

Při zjišťování možnosti využití stávajících PO **škola poskytuje školskému poradenskému zařízení součinnost**.

Školské poradenské zařízení **projedná před vydáním doporučení návrh doporučených podpůrných opatření se školou**, zákonným zástupcem nebo zletilým

žákem, a jsou-li jejich podněty v souladu s naplňováním vzdělávacích potřeb žáka, přihlédne k jejich vyjádření.

Se školským zařízením **projedná školské poradenské zařízení návrh podpůrných opatření v oblasti školských služeb**.

Neposkytuje-li zákonný zástupce žáka součinnost směřující k přiznání podpůrných opatření, které jsou v nejlepším zájmu žáka, **postupuje škola a školské poradenské zařízení podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí**. Škola prostřednictvím ředitele školy (jím pověřeného pracovníka) informuje orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Poznámka

Pokud například zákonný zástupce odmítá vyšetření ve školském poradenském zařízení, přestože mu to bylo školou opakovaně doporučeno z důvodu zjevných obtíží žáka, škola o této skutečnosti informuje OSPOD a ten může využití poradenské služby za účelem stanovení podpůrných opatření zákonným zástupcům nařídit.

Zpráva a doporučení z vyšetření má ŠPZ povinnost **vydat do 30 dnů ode dne ukončení posuzování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, nejpozději však do 3 měsíců** ode dne přijetí žádosti o vyšetření.

Tato lhůta se prodlužuje o dobu nezbytnou k obstarání dalších posudků (např. lékařských) nezbytných ke stanovení podpůrných opatření.

Školské poradenské zařízení v doporučení stanoví **dobu, po kterou je poskytování podpůrného opatření nezbytné; tato doba zpravidla nepřesáhne 2 roky**. Před skončením doby poskytování podpůrného opatření školské poradenské zařízení vyrozumí zákonného zástupce žáka o potřebě nového posouzení speciálních vzdělávacích potřeb.

3.2 Postup při poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně

Podpůrná opatření škola poskytuje **bezodkladně po obdržení doporučení** školského poradenského zařízení **a udělení písemného informovaného souhlasu** zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

Informovaný souhlas s poskytováním PO obsahuje:

- a) výslovné vyjádření souhlasu s poskytováním podpůrných opatření,
- b) informace o důsledcích, které vyplývají z poskytování podpůrného opatření (změny ve vzdělávání v souvislosti s poskytováním PO – úpravy metod, obsahu, hodnocení, očekávaných výstupů aj.),
- c) informace o organizačních změnách, které v souvislosti s poskytováním PO mohou nastat (vzdělávání mimo kmenovou třídu na předmět speciálně pedagogické péče aj.)
- d) podpis zákonného zástupce stvrzující, že informacím uvedeným v písmenech b) a c) porozuměl.

Škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením, žákem a zákonným zástupcem žáka průběžně vyhodnocuje poskytování podpůrného opatření.

Školské poradenské zařízení vyhodnotí poskytování podpůrných opatření ve lhůtě jím stanovené, nejdéle do 1 roku od vydání doporučení.

K vyhodnocování individuálního vzdělávacího plánu ze strany ŠPZ dochází **jednou ročně**.

Pokud škola vyhodnotí, že podpůrná opatření **nejsou dostačující** nebo **nevedou** k naplnění vzdělávacích potřeb žáka, **bezodkladně doporučí** zákonnému zástupci **využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení**.

Obdobně škola postupuje i v případě, kdy poskytovaná podpůrná opatření **již nejsou potřebná**.

3.3 Přehled vybraných podpůrných opatření 2. až 5. stupně

Níže je uveden komentovaný přehled podpůrných opatření uvedených v Příloze 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb. Podrobnější popis aplikace podpůrných opatření je uveden v katalozích podpůrných opatření zveřejněných na:
<http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>

3.3.1 Druhý stupeň

❖ Metody výuky

Využívají se metody zaměřené na překonávání obtíží žáka a posilování oslabených schopností a dovedností. V oblasti metod výuky lze využívat také vhodné metody spadající do 1. stupně podpůrných opatření.

Jedná se např. o:

- postupy překonávající obtíže způsobené oslabenými dílčími funkcemi např. oslabenou jemnou motorikou, zrakovým a sluchovým vnímáním, pamětí, schopností provádět myšlenkové operace, pozorností apod. Může sem být zařazen multisenzoriální přístup (při prezentaci a fixaci učiva využíváme zrak, sluch i hmat, manipulaci a pohyb),
- umožnění snížení rozsahu činností, které jsou negativně ovlivněné konkrétním oslabením či deficitem, umožňování splnění výukového cíle alternativním způsobem (např. místo písemného prezentování ústní nebo myšlenkovou mapou apod.),
- využívání aktivizujících metod výuky a didaktických her,
- systematické využívání kooperativního učení,
- zvýšení názornosti výuky, promyšlené střídání činností s různou mírou nároku na pozornost.

❖ **Úprava obsahu a výstupů vzdělávání**

- Obohacování učiva u žáků nadaných nebo s vyhraněným zájmem,
- Úprava obsahu vzdělávání v dílčích oblastech (např. výběr klíčového učiva a nejzásadnějších poznatků pro osvojení u žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka),
- U žáků s odlišným mateřským jazykem je umožněna výuka českého jazyka jako jazyka cizího:
 - o Pro děti v mateřských školách se jedná o **15minutové aktivity realizované čtyřikrát týdně** (celková maximální dotace činí **80 hodin**)
 - o Pro žáky základních a středních škol se jedná o **3 hodiny výuky týdně** v maximálním celkovém rozsahu **120 hodin**,
- V tomto stupni nedochází k úpravě očekávaných výstupů vzdělávání.

❖ **Prodloužení délky vzdělávání**

- Možnost rozložení 1. ročníku do dvou let,
- Možnost prodloužení vzdělávání na střední škole a vyšší odborné škole o 1 rok.

❖ **Organizace výuky**

Ve vyhlášce není oblast organizace výuky podrobněji specifikována, je zde odkazováno na doporučení uvedené v posudku školského poradenského zařízení. Změny v organizaci mohou nastat např. v souvislosti s výukou češtiny jako cizího jazyka, zajištěním pedagogické intervence nebo zařazením předmětu speciálně pedagogické péče. Intervence mohou být realizovány před výukou, v době výuky nebo po výuce individuální nebo skupinovou formou. Může být také upravena časová organizace výuky.

❖ Hodnocení

Hodnocení žáka známkou by mělo respektovat míru vlivu jeho obtíží na školní výkon. Pozornost by měla být také věnována stanovování cílů – cíle pro žáka se mohou v daném období mírně lišit od cílů ostatních žáků. Pozornost by měla být věnována mapování individuálního pokroku žáka, nikoliv srovnávání s výkonom ostatních žáků, pro tyto účely je vhodné především slovní hodnocení.

V rámci vzdělávání by mělo být systematictěji využíváno formativní hodnocení (více informací o něm lze nalézt v Katalogu podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění).

Dále do oblasti hodnocení v tomto stupni vyhláška řadí:

- Nastavení kritérií umožňujících dosahování osobního pokroku (dílčí dosažitelné cíle a kritéria jejich splnění apod.),
- Jasnou a srozumitelnou formulaci kritérií hodnocení plnění cílů,
- Sumativní hodnocení respektuje SVP žáka – do známky se promítají pouze ty chyby, které žák mohl ovlivnit (např. u žáka s dysortografií do hodnocení známkou nezahrnujeme specifické chyby pramenící z nedostatečného sluchového rozlišování – záměny měkkých a tvrdých slabik, sykavek či dlouhých a krátkých samohlásek atd.).

❖ Intervence

Od druhého stupně lze žákovi poskytnout tři formy intervence zaměřené na zmírňování jeho obtíží ve vzdělávání nebo zapojování v kolektivu.

Vyhláška rozlišuje pedagogickou intervenci, předmět speciálně pedagogické péče a metodickou podporu ze strany PPP/SPC.

1. Pedagogická intervence

- může se jednat o posílení výuky předmětů, ve kterých žák selhává (např. matematika, český jazyk), doučování, podporu v přípravě na vyučování, podporu oslabených funkcí realizovanou učitelem v rozsahu **1 hodiny týdně** formou individuální případně skupinovou (max. 4 žáci ve skupině).
- Intervenci lze realizovat i s celou třídou (v situaci, kdy se objeví problémy se zapojením žáka v kolektivu). Učitel může zařadit např. třídnickou hodinu, ve které s žáky systematicky pracuje na posilování kladných vztahů. **Intervence se třídou lze také realizovat v rozsahu 1 hodiny týdně.** Intervenci v časové dotaci 1 hodiny týdně lze realizovat i ve školském zařízení.

2. Předmět speciálně-pedagogické péče – jedná se buď o zařazení vyučovacího předmětu (např. zdravotní tělesná výchova apod.) **za počítaného** do maximálního týdenního počtu vyučovacích hodin nebo o intervenci zaměřenou na podporu žáka, která nemá formu povinného

předmětu (např. reeduкаce) a nezapočítává se do maximálního týdenního počtu vyučovacích hodin. Ve druhém stupni činí rozsah předmětu speciálně pedagogické péče **1 hodinu týdně**.

Více informací o aplikaci tohoto podpůrného opatření jsou k dispozici na:

<http://www.nuv.cz/t/pspp>

<http://www.nuv.cz/t/pspp-cleneni>

<http://www.nuv.cz/t/organizace-pspp>

3. **Metodická podpora ŠPZ** – metodická podpora v časové dotaci **2 hodiny měsíčně** je poskytována škole po dobu 6 měsíců od zahájení vzdělávání žáka s odlišnými kulturními podmínkami, poruchou autistického spektra, psychickým onemocněním nebo poruchami chování. Účelem tohoto podpůrného opatření je podpora pedagogů při nastavování podpory a organizaci vzdělávání žáků s uvedenými překážkami v učení.

3.3.2 Třetí stupeň

❖ Metody výuky

Vychází se z metod výuky uvedených v nižších stupních. Pro žáky nadané je zařazováno např. tvořivé psaní v mateřském a cizím jazyce. U žáků s poruchou autistického spektra lze aplikovat strukturované učení. U žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka lze využít vizualizaci učiva.

❖ Úprava obsahu a výstupů vzdělávání

- Obohacování učiva u žáků nadaných,
- Modifikace obsahu vzdělávání v dílčích oblastech,
- **Úpravy očekávaných výstupů vzdělávání pouze u žáků s lehkým mentálním postižením** – stanovení minimálních očekávaných výstupů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání ve všech předmětech nebo v některých předmětech,
- U žáků s odlišným mateřským jazykem je umožněna výuka českého jazyka v následujícím rozsahu:
 - a) v mateřské škole: **4 x 15 min./týden** (max. 110 h)
 - b) v ZŠ, SŠ: **3 hodiny týdně**, (max. 200 h).

❖ Personální podpora

Od 3. stupně je dostupná podpora dalším pedagogickým pracovníkem – asistentem pedagoga, dalším pedagogem, školním psychologem či speciálním pedagogem.

➤ Asistent pedagoga

V popisu výše úvazku u asistenta pedagoga není vyhláška jednoznačná. Vyhláška uvádí rozptyl **úvazku 0,25 až 1 celý úvazek na žáka**, avšak

normovaná finanční náročnost je pro tento stupeň stanovena maximálně na výši úvazku 0,75. Vyhláška v tomto stupni zároveň hovoří o tzv. sdíleném asistentovi pedagoga, přičemž jeden celý úvazek odpovídá podpoře 4 žáků ve škole. Ve školní družině je pro tento stupeň stanoven úvazek 0,25.

➤ **Další pedagogický pracovník**

V případech, kdy jsou ve třídě více než 4 žáci uvedení v § 16 odst. 9 školského zákona (žáci se zdravotním postižením) anebo je výuka žáků ve zdůvodněných případech natolik náročná, že nepostačuje podpora asistentem pedagoga, je možné jako podpůrné opatření využít dalšího pedagogického pracovníka. Rozsah podpory je v tomto stupni **0, 5 úvazku pedagogického pracovníka** ve třídě s vyšším počtem žáků s PO.

➤ **Školní speciální pedagog nebo psycholog**

Ve škole, kde je souběh okolností, které vyžadují přítomnost školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga (lokalita, ve které se škola nachází, vyšší počet žáků s PO, skladba žáků s PO), lze doporučit podporu zajišťovanou těmito odborníky. Pokud ŠPZ doporučuje toto podpůrné opatření, nejprve zjišťuje, zda je škola schopná tohoto odborníka zajistit. Rozsah podpory na školu je pro obě profese **0,5 úvazku**.

❖ **Organizace výuky**

Zde vyhláška odkazuje na konkrétní doporučení ze školského poradenského zařízení.

❖ **Intervence**

V oblasti intervence se mění rozsah výše popsaných intervencí spočívajících v pedagogické intervenci, předmětu speciálně pedagogické péče a metodické podpory ze strany ŠPZ.

- Předmět speciálně-pedagogické péče je zajišťován v rozsahu **až 3 hodin týdně**
- Pedagogická intervence poskytovaná žákovi ve škole může dosahovat **až 3 hodin týdně, přičemž 1 hodina týdně** je určena na práci s celým třídním kolektivem (pokud je třeba systematicky pracovat s celým žákovským kolektivem např. na ovlivňování klimatu třídy a posilování kladných vztahů mezi žáky).

Ve školském zařízení je stanoven rozsah pedagogické intervence na 1 hodinu týdně.

- Metodická podpora ŠPZ se zvyšuje o hodinu měsíčně na **3 hodiny za měsíc** v prvních 6 měsících v případě vzdělávání žáka s odlišnými kulturními podmínkami, poruchou autistického spektra, psychickým onemocněním nebo poruchami chování.

3.3.3 Čtvrtý stupeň

❖ Metody výuky

Uplatňovány jsou vhodné metody odpovídající nižším stupnům. Jelikož podpůrná opatření 4. stupně jsou poskytována žákům se závažným zdravotním postižením, je do metod řazena také výuka v jazycích, způsobech a prostředcích komunikace, které jsou pro žáka nevhodnější a žákem preferované (znakový jazyk, alternativní či augmentativní komunikace apod.).

❖ Úpravy obsahu a výstupů vzdělávání

K úpravě obsahu vzdělávání žáka dochází v řadě oblastí, které žák vzhledem ke svým vzdělávacím potřebám a zdravotním omezením nemůže zvládnout nebo je zvládá alternativním způsobem. Žák je vzděláván podle upraveného vzdělávacího programu, vyhláška blíže nespecifikuje, jak má být vzdělávací program upraven. Z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (kapitoly 8) vyplývá, že v tomto stupni lze snižovat očekávané výstupy na minimální úroveň i u jiných druhů zdravotního postižení než je mentální postižení. Jedná se tak např. o snížení očekávaných výstupů v českém jazyce v případě žáka s těžkou vadou řeči (vývojovou dysfázií).

❖ Personální podpora

V rámci personální podpory jsou v tomto stupni vedle pracovníků uvedených ve 3. stupni zahrnuti také pracovníci poskytující podporu žákům neslyšícím. Jedná se konkrétně o tlumočníka znakového jazyka a přepisovatele pro neslyšící. V tomto stupni se také umožňuje přítomnost nepedagogického pracovníka ve škole (např. osobního asistenta nebo zdravotníka, škola tyto odborníky neplatí, pouze umožní jejich pobyt ve škole, pokud je jejich přítomnost potřebná).

- **Asistent pedagoga – 1 úvazek na žáka** (včetně pobytu ve školském zařízení, pokud jej žák navštěvuje),
- **Tlumočník českého znakového jazyka - tlumočení** v rozsahu až **40 hodin týdně** ve škole i školském zařízení,
- **Přepisovatel pro neslyšící** – zajištění **přepisu** v rozsahu až **40 hodin týdně** ve škole i školském zařízení,
- Působení **dalšího pedagogického pracovníka ve třídě**, vyžaduje-li to vzdělávání žáka ve výši **0,5 úvazku**,
- Zajištění služeb **školního speciálního pedagoga nebo psychologa** v rozsahu od 0, 5 úvazku na školu.

❖ Prodloužení délky vzdělávání

- Možnost prodloužení vzdělávání na střední škole a vyšší odborné škole až o 2 roky,
- Prodloužení docházky do základní školy s upraveným vzdělávacím programem na 10 let.

❖ Intervence

Formy intervence zůstávají stejné jako ve 3. stupni, mění se však jejich rozsah.

- Předmět speciálně pedagogické péče až **3 hodiny týdně**,
- Pedagogická intervence až **2 hodiny týdně ve škole**,
- Pedagogická intervence **1 h/týden** ve školském zařízení,
- Metodická podpora ŠPZ **3 hodiny měsíčně** po dobu prvních 6 měsíců vzdělávání žáka s odlišnými kulturními podmínkami, PAS, psychickým onemocněním nebo poruchou chování.

3.3.4 Pátý stupeň

Podpůrná opatření 5. stupně jsou určena žákům s nejtěžšími formami zdravotního postižení. Jejich vzdělávání se zpravidla předpokládá ve školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona (není to však podmínkou).

❖ Úpravy obsahu a výstupů vzdělávání

Obsah učiva je zpravidla modifikován a také výrazně redukován vzhledem k možnostem žáků, je umožněno vzdělávání v mezích daných příslušným rámcovým vzdělávacím programem podle charakteru speciálních vzdělávacích potřeb žáků, podle upraveného školního vzdělávacího programu nebo **vzdělávání v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro obor vzdělání základní škola speciální, oba díly**. Úprava výstupů ze vzdělávání vyplývá z úpravy a především redukce a modifikace vzdělávacích obsahů.

❖ Personální podpora

- **Asistent pedagoga – 1 úvazek na žáka** (včetně pobytu ve školském zařízení, pokud jej žák navštěvuje)
- **Tlumočník českého znakového jazyka - tlumočení** v rozsahu až **40 hodin týdně** ve škole i školském zařízení)
- **Přepisovatel pro neslyšící** – zajištění **přepisu** v rozsahu až **40 hodin týdně** ve škole i školském zařízení)
- Působení **dalšího pedagogického pracovníka** ve třídě ve výši **1 úvazku**.
- Zajištění služeb **školního speciálního pedagoga** v rozsahu od 0, 5 úvazku na školu.
- Umožnění působení nepedagogického pracovníka (osobní asistent, zdravotník)

❖ Intervence

- **Pedagogická intervence až 2 hodiny týdně ve škole** - individuální nebo skupinová práce se žákem, která slouží k rozvoji žáka, podpoře jeho učení, rozvoji vědomostí, dovedností a postojů žáka, dále k rozvoji jazykových

kompetencí a sociálních a adaptivních dovedností žáka, rozvoji komunikačních schopností a nácviku samostatnosti a sebeobslužných činností,

- **Předmět speciálně-pedagogické péče až 3 až 4 hodiny týdně,**
- **Metodická podpora ŠPZ - 3 hodiny měsíčně** pod dobu 6 měsíců u všech žáků s PO 5. stupně (druh speciálních vzdělávacích potřeb není omezen).

Kontrolní otázky

1. Jaký rozsah pedagogické intervence je stanoven ve 3. stupni?
2. Od jakého stupně může ve třídě působit asistent pedagoga?
3. Jakých žáků se týká metodická podpora školského poradenského zařízení ve 4. stupni a 5. stupni?

Souhrn nejdůležitějších informací

- Podpůrná opatření 2. až 5. stupně lze poskytnout výhradně na základě doporučení ŠPZ a informovaného souhlasu zákonného zástupce,
- Škola má povinnost prostřednictvím pověřeného pracovníka spolupracovat se ŠPZ v době před přiznáním podpůrného opatření žákovi,
- Asistent pedagoga je podpůrným opatřením ve 3. až 5. stupni, minimální výše úvazku na jednoho žáka je 0,25,
- Podpůrná opatření včetně asistenta pedagoga nebo tlumočníka znakového jazyka se poskytuje ve škole i ve školském zařízení (např. školní družině),
- Předmět speciálně pedagogické péče lze zařadit jako povinný předmět započítávaný do maximálního týdenního počtu vyučovacích hodin nebo jako intervenci zaměřenou na podporu žáka, která nemá formu povinného předmětu.

Shrnutí kapitoly

Podporná opatření 2. až 5. stupně škola poskytuje na základě doporučení školského poradenského zařízení a informovaného souhlasu zákonného zástupce. Některá z PO 2. až 5. stupně mají normovanou finanční náročnost, která je stanovena vyhláškou č. 27/2016 Sb. Před přiznáním podpůrných opatření poskytuje škola školskému poradenskému zařízení součinnost a informuje ŠPZ o materiálních a personálních podmínkách školy. Platnost doporučení ŠPZ stanovujícího podpůrná opatření je zpravidla 2 roky. Pokud zákonný zástupce žáka neposkytuje součinnost v souvislosti se

zajištěním podpůrných opatření, škola má povinnost o této skutečnosti informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Podpůrná opatření 2. až 5. stupně zahrnují např. služby asistenta pedagoga, výuku předmětů speciálně pedagogické péče, pedagogickou intervenci nebo úpravu obsahu a očekávaných výstupů vzdělávání.

Literatura a zdroje

1. FELCMANOVÁ, Lenka a Martina HABROVÁ. *Katalog podpůrných opatření: dílčí část : pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4655-4.
2. MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.
3. Národní ústav pro vzdělávání. *Charakter podpory – I. stupeň podpůrných opatření*. 2017 [citováno 4. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/charakter-podpory-i-stupeň-podpornych-opatreň>
4. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných [online] Praha: Ministerstvo vnitra, ©2013-2017 [cit. 6. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>
5. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů [online] Praha: Ministerstvo vnitra, ©2013-2017 [cit. 6. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38832/>
6. Zákon č. 516/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), [online] Praha: Ministerstvo vnitra, ©2013-2017 [cit. 6. 9. 2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

Na základě reálné kazuistiky žáka Vaši školy zpracujte návrh plánu pedagogické podpory, zahrňte podpůrná opatření v oblasti podpory vzdělávání žáka i podpory jeho zapojení v kolektivu.

Doporučené zdroje

1. www.inkluze.upol.cz – katalogy podpůrných opatření, metodiky pro asistenty pedagoga
2. www.zakonyprolidi.cz – aktualizované právní předpisy
3. <http://www.nuv.cz/t/co-delat-kdyz> - doporučení k aplikaci vybraných podpůrných opatření
4. <http://www.nuv.cz/t/charakter-podpory-i-stupen-podpornych-opatreni> - informace k poskytování podpůrných opatření 1. Stupně
5. www.odyssea.cz – metodiky osobnostní sociální výchovy

PhDr. Lenka Felcmanová Ph.D.

E-mail: Lenka.Felcmanova@pedf.cuni.cz